

ULUSLAR ARASI BAKALORYA PROGRAMI

A1 TÜRKÇE DERSİ BİTİRME TEZİ

“SESLER ve SURETLER”

Araştırma Sorusu: Hakan Bıçakçı'nın “Uyku Sersemi” adlı yapıtında odak figürün yabancılaşma süreci hangi açılardan ele alınmıştır?

Ders: Türkçe A, Kategori 1

Sözcük Sayısı: 3980

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ.....	3
GELİŞME.....	5
I. KAHRAMAN OLMA ÇABASI.....	5
II. KAHRAMAN'IN YABANCILAŞMASI.....	7
III. KAHRAMAN'IN KAÇIŞI.....	13
SONUÇ.....	15
KAYNAKÇA.....	17

GİRİŞ

İnsanlık tarih boyunca yaşadığı karanlık devirlerden, günümüz modern dünyasına belleğinde sakladığı bilgi birikimi sayesinde ulaşmıştır. Bu süreç boyunca hem yıkıcı hem de yapıcı birçok değişim yaşanmış, sonunda insanlık bugün ulaşılan noktaya varmıştır. İnsanlığın teknolojik anlamda en gelişkin olduğunu düşündüğü bu dönem, bireylerin hayatlarını bazı açılardan beklendiği kadar olumlu etkileyememiştir. Hakan Bıçakçı'nın 'Uyku Sersemi' adlı yapıtında da, değişen ve dönüşen kent imgesi karşısında belleğini korumak isteyen ancak süregelen bir şekilde erteleme ve kaçış davranışı gösterdiği için de hayatının hızına yetişemeyen ana karakter Kahraman Kara'nın yabancılaşma süreci anlatılmaktadır. Kahraman yenilenen çevresine karşı belleğini korumak ister ancak hem dış faktörlere müdahale edememesi, hem de kendi kişilik özellikleri nedeniyle bu çabada başarılı olamamıştır. Roman boyunca, Kahraman'ın benliğine yabancılaşması kentsel dönüşüm, rüyalar, korkular, ilişkileri ve psikolojik durumu gibi bir çok farklı açıdan incelendiği için araştırma sorusu 'Hakan Bıçakçı'nın "Uyku Sersemi" adlı yapıtında odak figürün yabancılaşma süreci hangi açılardan ele alınmıştır?' şeklinde oluşturulmuştur.

Romanda işlenen yabancılaşma izleği, yazar Hakan Bıçakçı'nın diğer eserlerinde de ağırlıklı olarak üzerinde durduğu bir konudur. Yazar bu romanında kahramanın yabancılaşmasını, Kafka'nın 'Dönüşüm' adlı eserindeki Gregor Samsa karakterinin geçirdiği dönüşüme benzer bir biçimde ele almıştır. Yapıtta Kafka'ya doğrudan yapılan göndermeler bunun kanıtı niteliğindedir. Gregor Samsa ve Kahraman'ın birbirlerine benzeyen yönleri dönüşümlerinde çevrenin ve mesleklerinin etkili olmuş olmasıdır. Bunun dışında Ulusal Tez Merkezi'nin online veri tabanı üzerinden

yapılan araştırmada daha önce bu romanla ilgili bir çalışmanın yapılmadığı görülmüştür.

Yapıt üç temel kurgusal bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler aracılığıyla yazar, figürün dönüşümünü, gelişim süreci içinde adım adım okura sunmuştur. Kahraman'ın çevresine yabancılaşması birdenbire gerçekleşmiş bir durum değildir. Yapıtta bu durum farklı nedenlere dayandırılmıştır. Karakterin yabancılaşmasında ilk önemli etken, uzun süredir üzerinde çalıştığı ve kendisini var etme yolu olarak gördüğü 'İstanbul Rehberi' adlı kitabın şehirde yaşanan değişiklikler nedeniyle basılamamasıdır. Bu nedenle Kahraman önce kendini gerçekleştirme aracı olarak gördüğü kitabın basılma şansını kaybetmiştir. Ayrıca olay örgüsünün başından itibaren figürün bazı sorunlar yaşayacağının ip ucu izleği olarak kurgulanmış göz seğirmesi ve uyuyamama sorunu da figürün hayatına yaptığı etki nedeniyle, yabancılaşma sürecinde etkin rol oynamıştır. Figür yku sorununu zemedike fiziksel anlamda güçlük çekmeye başlamıştır. Uykunun bireye sağladığı din ve sağlıklı halden giderek uzaklaşmaya başlamasıyla gerçeklik algısı bozulmuştur. Bunların yanı sıra kurguda, kentin dönüşümüne paralel olarak Kahraman'ın önce sesinin sonra yüzünün değiştiğine inanması, onun yabancılaşmasının boyutunu deliliğin sınırlarına yaklaştıran birer etken olmuştur. Yaşadığı süreçten psikolojik olarak da etkilenen figür, çevresindeki insanlarla sağlıklı bir ilişki kuramayacak duruma gelmiştir. Yapıtın üç temel bölümü, Kahraman'ın önce kitap yoluyla kendisini var etmeye çalışmasını, sonra bu amacı kaybedişini en sonundaysa bozulan gerçeklik algısının da etkisiyle insanlardan kaçışının anlatıldığı üç kişilik dönemini ayrı ayrı işleyecek biçimde kurgulanmıştır. Kahraman'ın romanın sonunda bir grup

insanın ardından sevgilisi Elif'in evine doğru yönelmesi kendisine toplum içinde bir yer edinmeye karar verdiğinin göstergesidir.

Bu tez de, yapıtın kendi bölümlemesine uygun olarak üç ana bölümden oluşmaktadır. "Kahraman Olma Çabası" adlı ilk bölümde Kahraman'ın gerçekten bir "Kahraman" olma çabası, kendini gerçekleştirme uğraşı ve karşılaştığı güçlükler, ikinci bölümde çevresel ve içsel etkilere bağlı olarak hızlanan 'Kahraman'ın Yabancılaşması' süreci, son bölümdeyse figürün tüm bu etkilerin sonucunda yaşadığı 'Kahraman'ın Kaçışı' çözümlenmiştir.

GELİŞME

I. 'KAHRAMAN' OLMA ÇABASI

Uyku Sersemi adlı yapıtta figürün yabancılaşma sürecinde öncelikle mekanların değişimi ve değişen mekanların figürün yaşamında yarattığı değişiklikler etkili olmuştur. Yapıtın ilk kurgusal bölümünde anlatıcı tarafından odak figür günlük hayatının rutini içinde sunulmuştur. Kendi içinde on alt başlığa ayrılan ilk bölümde roman, Kahraman'ın bu rutinin tam tersine, içinde yaşadığı şehir, kentsel dönüşüm ve sosyal değişimin etkisi altındadır. Figür, kurmaca dünya içinde bu değişimlere uyum sağlayarak kendi rutin hayatını sürdürmeye çalışmaktadır.

Yaşamının bu evresinde Kahraman için en önemli olan şey, yeni yayımlanacak olan kitabıdır. Bu kitap Kahraman için yaşamda var olmanın bir aracı haline gelmiştir. Kahraman o güne kadar birçok farklı iş yapmış olsa da hiçbiri onun hayatını düzene

sokamamıştır. Figür bu nedenle ailesi ve kız arkadaşına karşı bu kitapla kendisini ispat edebileceğini düşünmektedir. Özellikle babası, odak figürü yayıncılık alanına göre daha güvenli bulduğu ‘düzenli’ bir işe sokmak istedikçe, Kahraman kitap çalışmasına saygı duyulmadığını düşünmektedir. *“Kitap çalışmamdan bahsettim. Konunun ciddiyetini abartarak. Ciddiye almadı. Akli o plastik işindeydi.”* (Bıçakçı,51) Bu aslında Kahraman tarafından kendi benliğine ve çalışmasına duyulmayan bir saygı gibi algılanmaktadır. Babası dışında, sevgilisi Elif’e de yayıneviyle yaptığı kitap anlaşmasını olduğundan farklı yansıtmıştır. *“ Sevdığım kadın bu karaltı mıydı? ... O bana her konuda bu kadar açıkken. Yabancı çevirilerden pay alacağı mı neden söylememiştim mesela?”* (Bıçakçı, 23). Görüldüğü üzere Kahraman ilişkide olduğu insanlara karşı tam bir açıklık göstermemektedir. Odak figür bu gibi durumlardan sonra kendisini sorgulasa da, sürekli bir şeyleri erteleme ve sorunlardan kaçma eğilimi nedeniyle ilişkilerindeki problemleri görmemeyi tercih etmiştir. Kahraman’ın kendi duygularını bastırması, kendisine yabancılaşmasının da başlangıcını oluşturmuştur.

Odak figür Kahraman bu nedenlerle kendisini kitaba daha çok vermiş, bu süreçte de kent ile daha fazla iç içe girmiştir. Bunun sonucunda kentle daha yakın bir ilişki kurmuş olur, her değişikliği yakından gözlemlemek ve içinde yaşamak zorunda kalır. Kitap yazma sürecinde kitabına eklemek istediği mekanların geçirdiği dönüşüm, figürün kendini var ediş aracını da yavaş yavaş değiştirmektedir. Sahipleriyle görüşme yaptığı birçok yerin kapanması, onların yerine yenilerinin açılmaya veya dükkanların el değiştirmeye başlaması yani şehrin değişikliğe uğraması odak figürün duygu durumunu etkilemektedir. Kapanan her bir mekanla kendi amacından ve var oluş aracından uzaklaşan figürün çevresine yabancılaşması süreci de böylece

başlamış olur. “*Sanki görünmez bir el kitabın sayfalarını sırayla yırtıyordu.... Dönüp baktım. Şimdiden görünmez olmuştu.*” (Bıçakçı, 33) Kahraman, kitabı için görüşme yaptığı ilk yer olan kitapçının kapanacağını öğrendikten sonra bu tepkiyi vermiştir. Ardından kitapçının sahibiyle yaptığı röportajın ses kaydını dinlerken de ilk defa sesinin kendi sesine benzemediğini fark etmiştir. “*İnsana kendi sesinin kaydı farklı gelir elbette ama bu gerçekten başka birinin sesiydi.*” (Bıçakçı, 38) Bu ilk tepki, figürün var oluş aracından kopan ilk parçayla, kendi benliğine yabancılaşmasının ilk somut göstergesinin okura kurguda somut olarak hissettirildiği ilk andır. Sesin Kahraman’a farklı gelmesinden, kitabın ilk bölümü boyunca tekrar eden bir öge olarak yabancılaşma sürecinin yansıtılmasında anlatıcı tarafından yararlanılmıştır.

Değişim odak figürün duygu durumunu olumsuz yönde etkilemekte ve onu mutsuz etmektedir. Bu mutsuzluk içten içe değişikliğe karşı olması, değişime direnmesinden dolayıdır. Odak figür farkında olmasa bile uzamlar ve kişiler üzerine kurulu bir hayatı vardır. Yaşanan herhangi bir farklılık onu kendi rutini dışına çıkmamaya zorlar. Kahraman’ın alıştığı hayatın dışına çıkmak istememesinin nedeniyse, kendisine toplum içinde bir yer bulamamasıdır. Kendisine göre anlamlar yüklediği herhangi bir şeyin değişmesi onun psikolojisini etkiler ve Kahraman değişmeye başlar. Kahraman, bu yönüyle ilk bölümden itibaren kendisiyle sürekli bir çatışma halinde aktarılmıştır. “*Hadi uyu artık, uyu. Uyuyamıyorum. Uyu işte! Uyu ve çok rica edeceğim bu defa saçma sapan bir rüya görme.*” (Bıçakçı,23) Yapıtın genelinde kullanıldığı gibi, birinci kişi bakış açısından verilen bu konuşmada, Kahraman’ın kendi düşüncelerini bastırma çabası görülmektedir. Kitaba adını da veren ‘Uyku Sersemi’ olma durumu, figürün uyumaktan kaçması dolayısıyla yaşadığı ‘sersem’lik hissinden gelmektedir. Rüya görmekten ve rüyaları aracılığıyla kendisiyle yüzleşmekten, bastırmaya çalıştığı

duygularıyla yüzleşmekten kaçmaya çalışmaktadır. Kahraman, duygularından gerçek dünyada geçici olarak kaçsa da, rüyaları yani bilinçaltı aracılığıyla uykusunda sorunlarıyla yüzleşmek zorunda kalmaktadır. Kahraman kendi iç sesini bastırmaya çalıştıkça, bunlar rüyaları aracılığıyla ortaya çıkmıştır. Bu da onun yabancılaşmasının bir diğer boyutunu oluşturmuştur.

Kahraman için benliğinden ilk kesin kopuş, kitabı yani kendini var etme aracı için çok önemli bir bölüm olacak, hatta kitabın kapağında yer alacak olan pastanenin kapanacağını öğrendikten sonra yaşanmıştır. Figür, bu son damlayla birlikte yaşadığı bütün sarsıcı olayları düşünür.

“Kitabın kapağı gözümün önüne geldi. Hemen ardından soluklaşıp yok oldu. Görünmez bir elin, sayfaları yırtma sesi kulaklarıma hücum etti. Arada karton kapağın yırtılışını da duydum sanki.... Moralimi bozmadan, kapanmayıp ayakta kalan yerlere odaklanmam gerekiyordu. Yorgundum. Uyumam gerekiyordu. Uyumama imkan yoktu. İçim sıkılıyordu.”(Bıçakçı, 82)

Bu örnekteki gibi, monologlar kurguda, odak figürün içinde bulunduğu duygu durumu ve yabancılaşma sürecinin aktarılmasında bir araç olarak kullanılmıştır. Odak figürün içsel yabancılaşma sürecinde çevresel faktörlerin etkileri ve kendini sorgulayışları odak figürün iç monologları aracılığıyla çözümlenmiştir.

Kahraman bu noktadan sonra günleri ve ayları da yavaş yavaş karıştırmaya başlamıştır. Bölüm sonunda figür sesinin yanında, yüzüne de yabancılaşmıştır. Duygusal ve psikolojik olarak üzerine yüklenen sorunları anlattığı, onları ilk defa gerçek hayatta kendisine dillendirdiği yukarıdaki alıntının yapıldığı andan sonra

Kahraman uyuyakalmıştır. Kendisi uyurken kız arkadaşı Elif'in çektiği fotoğrafa baktığında, kendi yüzünü tanıyamamıştır. *“Yüzüm gülüyordu ama fotoğraftaki yabancı yüz aklımdan çıkmıyordu. O alelade pazar sabahından sonra, hiçbir şeyin bir daha asla eskisi gibi olmayacağını anlamıştım.”*(Bıçakçı, 85) Sesi ve yüzü kendisine yabancı görünen Kahraman, benliğine yabancılaşmaya başlamıştır.

Yazar, bölümün başından itibaren, figürün yaşayacağı dönüşümün ip uçlarını okura sunmuştur. İlk bölümde Kafka'dan bahsedilmesi, Kahraman'ın bir yazar olarak Kafka'nın hayatını okuması, kendi 'dönüşümü'ne bir göndermedir. Ayrıca anlatıcı tarafından filmlere düşkünlüğüyle aktarılan Kahraman, ilk kurgusal bölümde önce kız arkadaşı Elif'in evinde, sonra da kendi evinde 'örümcek'lerle karşılaşmıştır. *“Örümcek Adam kazaklı çocuk bana doğru birkaç adım atıp gülümsedi. Elif'in evindeki örümcek geldi aklıma. Acaba ölmüş müydü?”* (Bıçakçı, 96) Modern dünyada 'dönüşüm' ve 'yabancılaşma' olgularıyla ilişkilendirilebilecek bu hayvan, yazar tarafından kurguda özellikle kullanılmıştır.

II. KAHRAMAN'IN YABANCILAŞMASI

Hakan Bıçakçı'nın “Uyku Sersemi”adlı yapıtında Kahraman'ın yabancılaşması tüm kurgusal bölümlerde birbirini bütünleyecek şekilde adım adım aktarılmıştır. Ancak 'yabancılaşma' olgusunun en yoğun aktarıldığı bölüm yapıtın on alt başlıktan oluşan ikinci bölümüdür. Bu bölümde, önce kız arkadaşı Elif'ten ayrılması, sonrasında özellikle figürün kendini var etme aracı olarak gördüğü kitabının tamamen biçim değiştirmesi ve babaannesini ile kedisi Berna'yı kaybetmesi yabancılaşma sürecini hızlandıran öğeler olarak kullanılmıştır.

Kahraman, ikinci bölümün fotoğrafta kendisini farklı görmesinin etkisinden kurtulamamış ruh haliyle karşımıza çıkar. “*Ben unuttum canım, sen de unut, dedim. Tabii ki unutmamıştım. Onun unutup unutmayacağını bilemiyordum.*” (Bıçakçı, 89) Bu süreçte duygularını yansıtırken, yine kendisini kişiliğine uygun olarak baskılamaya çalışmaktadır. Ancak bu baskılama yabancılaşma sürecinden kaçışına karşı bir çözüm sunmamıştır. Kahraman, artık kendisinin yavaş yavaş görünmez olmaya başladığını veya tamamen değiştiğini düşünmektedir. “*Nedense hiçbiri ilişmiyordu bu sefer. Sözleşmişler gibi. Görünmezmişim gibi. Bu durumdan rahatsız olmaya başladım yavaş yavaş.*” (Bıçakçı, 92) Kahraman’ın bu ‘dönüşüm’ duygusundan kurtulamayışı, ilişkisinin bitmesiyle sonlanmıştır.

Kahraman ayrılık sonrası kendisini sorgulama sürecinde, içinde bulunduğu durumu anlamlandırmaya çalışmıştır. Ona göre durumun en mantıklı açıklaması ‘hastalıktır’. “*Ayrılmamız, kitabın çöp olan bölümleri, kasılma. Sol gözümdeki kasılma fena halde artmıştı. Gözüm yüzünden olabilir miydi?*” (Bıçakçı, 99) Kahraman psikolojik olarak durumdan etkilendikçe, kendisine bahaneler aramaya çalışmıştır. Ona göre durumun sadece gözündeki kasılmadan kaynaklanması, olayları daha anlamlı kılıp çözümü kolaylaştıracaktır. Ancak yabancılaşma sürecine girmiş olan figürün ‘eski’ benliğine dönmesi “*Farklı mı çıkmıştım? Farklı birine mi dönüşmüştüm yoksa?*” (Bıçakçı,99) düşünceleriyle yansıtıldığı gibi, kolay olmayacaktır. Kurguda, birinci kişi anlatımıyla verilen bu bölümlerde Kahraman’ın benliğine yabancılığı aktarılmıştır. Kahraman kendisinden ‘sadece şikayetini bildiğim biri’ diye bahsetmiş, benliğinde yaşadığı yabancılaşma durumunu tanımlayamamıştır. Elif’le ayrılığı, içinde kendisi olabildiği, tanıdığı ve tanındığı bir ilişkinin sonlanması yani Kahraman’ın ‘bildiği’ bir var oluş

biçiminin yok olmasına neden olmuştur. Bu nedenle yabancılaşmanın yanında, nasıl anlamlandıracağını bilemediği bu ayrılıktan sonra bir de ‘kayboluş’ duygusu hissetmeye başlamıştır.

Kahraman, bir hastalık olarak adlandırdığı durumunun, olay örgüsünün başından beri çözmeyi ertelediği göz seğirmesi sorunundan kaynaklandığını düşünmektedir. Göz seğirmesine bir çözüm bulmak için doktora giden Kahraman, burada içindeyken evinin etrafındaki inşaat gürültülerini hatırladığı MR cihazına girmek zorunda kalmıştır. Bu sesler ona bilincinde olmasa da dönüşüm ve değişimi çağrıştırmaktadır.

“İnşaat gürültüsüne benziyordu sesler. Binamın iki yanında devam eden inşaat gürültüsüne. Kendimi evimde hissedeceğim bir ortam vardı yani.” (Bıçakçı, 105)

Evinin etrafında sürüp giden inşaat işleri tanıdığı çevreyi değiştirmektedir. Aslında kentteki dönüşüm, bireyin yaşam alanını da ihlal etmektedir. Dönüşüm yüzünden inşaat ışıklarının evinin içine kadar girmesi, her yönüyle değişen çevreden de odak figürü uzaklaştırmaktadır. Evinin tam önünde, girişinde bir tarafta toma bir tarafta vincin bulunması, bireyin en özel yaşam alanına girişin bile kontrol altında olduğunu ifade etmektedir. Yapıt boyunca “sarı vinç ve toma” bu sınırlandırılmışlığı ve Kahraman’ın evine de yabancılaşmasını aktaran öğeler olarak tekrar tekrar kullanılmıştır. Değişen çevreden insanın en özel alanı olması gereken ev uzamı bile etkilenmekte, bireye kaçış alanı kalmamaktadır. Çevre tarafından birey üzerine yapılan baskı bireyin çevreden kaçması ve yabancılaşmayla sonuçlanmaktadır. Yaşadığı binanın hem sağındaki hem de solundaki binaların yıkılması odak figürün özel hayatının ve yaşam alanının giderek daraldığını göstermektedir. Odak figürün yaşadığı çıkmazların, sorunların, duygu durumundaki değişikliklerin ve sorgulayışlarının hepsinde içinde bulunduğu uzamın değişiminin etkisi, şehrin

değişimi ve hayatındaki insanlar vardır, odak figürün içinde bulunduğu şehri ve içinde bulunan yaşam tarzlarını değişimiyle sorgulayışlarıyla, kendini toplumun bir parçası olarak görmez ve yabancılaşma sürecine girer.

Kahraman, kendisine bütün bu olumsuz duyguları hissettiren andan kurtuluşun yolunu ‘geçmiş’e sığınmakta bulmuştur. İnsan psikolojisine uygun olarak, kendisini rahatsız ve güvensiz hissettiği andan kurutulmuş, çocukluk anılarında arar. Ancak Kahraman’ın duygu durumu o anda sağlıklı olmadığı için aklına gelen şeyler hep ‘kayboluş’la ilgilidir. *‘Epeydir hortlamıyordu bu anım. Sinsi gibi burayı beklemişti demek.’* (Bıçakçı, 105) Kahraman’ın kayboluş duygusunu panikle birlikte tam da bu anda hatırlamasının nedeni, duygusal durumuyla ilgilidir. Elif’le birlikte yapmak istediği şeyleri tamamlayamaması, figürde bir yarım kalmışlık ve kaybolmuşluk duygusu uyandırmaktadır. Bunların üstüne her zaman bastırıldığı iç sesi ve duygularıyla yüzleşmek zorunda kalmamak için eski anılarına sığınmaya çalışmış, ancak orada da kendisini rahatlatacak bir şey bulamamıştır. Yazar tarafından kurguya üst üste yerleştirilen, figürü bunaltan ve paniğe sürükleyen bu durumlar “ *Çıkarken aynada kendime baktım. Başka biri gibiydim. İçimde bir sıkıntı büyümeye başladı.*” (Bıçakçı, 111) ifadesinden de görüldüğü gibi onun yabancılaşma sürecinin hızlandıracaktır.

Kahraman’ın duygusal durumunun etkisiyle artan uyku sorunları onun gerçeklik algısını bozmaya başlamıştır. Ancak içinde bulunduğu durum sebebiyle bunun ayırımına varamayan Kahraman, giderek değiştiğine inanmakta hatta kitapta atıf

yapılan Kafka'nın kahramanı Gregor Samsa gibi, Elif'in kendisini dönüşümü nedeniyle 'başından attığını' düşünmektedir.

Kahraman'ın kendisini var etme aracı olan kitap da şehrin dönüşümüyle birlikte şekil değiştirmek zorunda kalmıştır. Bu durum aslında Kahraman'ın toplumda istediği şekilde var olamadığının, şehrin ve insanların dönüşüm ve değişimine yetişemediğinin göstergesidir. Yayınevi Kahraman'ın babaannesinin ölümüyle aynı günde, kitabın formatını değiştirmiş ve bir nostalji kitabı şeklinde basılmasına karar vermiştir. Yayınevinden bu haberi aldığı anda, figürün aklından içinde nehir geçen şarkılar listesi geçmektedir. Hayatını düzenleme çabaları arasında listeler yapmak ve bunları tamamlayarak bir amacı gerçekleştirmiş olmanın rahatlamasını hissetmek olan Kahraman, bir yarım kalışı, başka bir liste yaparak tamamlamaya çalışmaktadır. “*Belki de artık tamamen haklı olduğu için, annemin işimi ciddiye almaması beynime kan sıçrattı....’ Ama sen ciddiye almasan da bu iş benim için önemli.*” (Bıçakçı, 127) İlk bölümde babasının işini ciddiye almamasına kırılan Kahraman, bu kez ‘haklı olarak’ işi ciddiye almayan annesine kızmaktadır. Bu diyalog sırasında , Kahraman'ın verdiği tepki, kitabın onun yaşamındaki işlevinin bir ifadesidir. Kahraman, dışarıda yaşanan dönüşümün kitabını etkilemesini değiştiremeyeceğinin farkındadır. Yaşamda kendisini var etme aracını kaybetmiştir. Bu noktadan sonra Kahraman, kitaptan bir an önce kurtulmak istemiştir. Kitap, onun kendi yansımada görmeye başladığı yabancı yüz gibi bir değişim geçirdiğinden, figürün hayatındaki anlamı kaybolmuştur. Kendini var etme aracı artık sadece. “*Teslim edip kurtulmak istiyordum artık.*” (Bıçakçı, 128) dediği yabancı bir yük haline gelmiştir.

Kahraman, babaannesinin cenazesinde ve sonrasında etrafındaki insanlardan kötü görüldüğüne dair yorumlar duymuştur. “*Beni sağlıksız gördüğünü söyledi.... Neden öyle baktığını sorunca, perişan görüldüğümü söyledi. Gayet iyi olduğumu söyledim.*”(Bıçakçı, 120) Kahraman, kişiliğine uygun olarak duygularını bastırmaya çalışsa da, yukarıda açıklandığı gibi, içten içe bir sorgulamaya girmiştir. Bunlar aslında onun hayatında yarım kalan şeylerin duygusal boşluğunun dışa yansımalarının ifadeleridir. Yaşamında birçok şeyi birleştirerek var olabilecek bir figürken, Kahraman her şeyi teker teker kaybetmektedir.

Kaybettiği şeylerden bir tanesi de kedisi Berna olmuştur. Bir anda ölen hayvanı gömecek bir toprak parçası bulamaması, elinde bir kutunun içinde yatan kedi cesediyle insanlar arasından geçişi, bu sırada polislerin kendisini durdurması Kahraman’ı duygusal yönden etkilemiştir. Etrafındaki değişimin boyutlarını “*Dört beş sokak geçtim. Bir karışlık bile toprak yoktu.*” (Bıçakçı,130) cümlesiyle aktarır. Etrafta doğaya dair hiçbir şeyin kalmamasına neden olan kentsel dönüşümün sokak tabelasında ‘*kentsel dönüşüm muhteşem olacak*’ sloganıyla ifade edilmesi odak figürün değişime karşı olan hislerini net bir şekilde anlatmaktadır. Odak figür için değişimin muhteşem olması ironik bir olaydır. Çünkü her ne kadar farkında olmasa da onun için değişim uzak ve yabancıdır. Kahraman, kişiliği gereği alışageldiği hayatı, tanıdık bir çevrede tanıdık manzaralar arasında sürdürmek istemektedir. Bunu yapma olanağı azaldıkça da, Kahraman giderek çevresine yabancılaşmaktadır. Kahraman’ın eski yaşamından bir parça olarak gördüğü ve emek vererek büyüttüğü kedisini gömecek bir yer bulamayışı onu babaannenin ölümü kadar etkilemiştir. Kahraman, Berna’yı bir kış akşamı çatıdan zorlukla indirmiş, o zamanlar henüz yavru

olan bu hayvanı yıllar içinde emek vererek büyütmiştir. Dolayısıyla Berna'nın ölümü, aslında Kahraman'ın emek verdiği bir başka önemli varlığının da yitirilmesini ifade etmektedir. Kahraman geçmişine ait belleğinde yer etmiş anıların hatırlatıcısı olan şeyleri kaybederken, yabancılaşma süreci de hızlanmaktadır. Babaannesiyile birlikte geleneksel pazartesi yürüyüşleri ve çocukluk anıları, kitapla birlikte aklındaki kent imgesi ve kente ait bildik mekanlar, Berna'yı kaybedişiyile ise emek vererek büyüttüğü bir canlıyı kaybetmiştir. Tüm bunların üzerine ek olarak Elif'in ardından kalan duygusal boşluğa annesinin de babasının yanına, Düsseldorf'a taşınmaya karar vermesi eklenince, Kahraman ilk kurgusal bölümde olduğu gibi, ikinci bir sorgulama süreciyile karşı karşıya kalmıştır. Bu kadar değişimi bir anda yaşamak, hiçbir duygusuyula birdenbire yüzleşme cesareti gösteremeyen Kahraman gibi bir figürün yabancılaşma sürecini hızlandırmış ve içindeki kaçış duygusunu güçlendirmiştir. Berna'yı gömmeye çalıştığı gecenin sabahında hızlıca artık hiç önem vermediği kitabı bitirmiştir.

“Kitabı yolladım. Toprağa gömer gibi. Hepsi bu kadardı. Bitmişti. Yeniden ağlayacak gibi oldum. Babaannem için mi? Berna'yı gömmediğim için mi? Yıllardır uğraştığım çalışma böyle bittiği için mi? Elif artık yok diye mi? Annem de gidiyor diye mi? Bilemedim.” (Bıçakçı,136)

Böylece her şey hiç var olmamış gibi Kahraman'ın yaşamından giderken, onun da kaçışı başlayacaktır. Kahraman'ın yabancılaştığı ve artık ait hissedemediği çevreden kaçışında etkili olan son olay, evinin bulunduğu binanın da yıkılacak yapılar arasına alınması olmuştur. Ev yıkılmadan önce elektrikler kesilmiştir. Bu durum aslında aynalarda yüzüyle karşılaşmak istemeyen Kahraman'ın biraz da olsa iyi hissetmesini sağlamıştır. *“Yine de diken üstündeydim. Her yansımada yüzümü kontrol ederken*

yakalıyordum kendimi.” (Bıçakçı, 139) cümlesinden de anlaşılacağı üzere, yüzünün değişmekte olduğu düşüncesi Kahraman’ın aklından çıkmamaktadır. Bu süreçte kitabı için yaptığı röportajların kayıtlarında duyduğu yabancı sesi de kulağından gitmemektedir. Bu durum aslında Kahraman’ın değişim sürecine verdiği psikolojik bir tepkidir. Kahraman, şu andaki yaşamında yaşanan değişikliklerden geçmiş anılarına dönerek kaçmaya çalışır. Çocukluk anılarını çok sık düşünmektedir. Kendine ait tek yer olan ev de, aslında rahat edemediği bir mekana dönüşür. Yapıtın başından beri anlatıcı, evde Kahraman’a ait olan, onun benliğini yansıtan iki şeyin bulunduğu bahsetmektedir: Berna ve ‘koyu yeşil kanepeler’. Bunlar dışında Kahraman’ın etrafı değişimi yansıtan inşaat gürültüleriyle doludur. Kendisine yabancı olan sesini bastırabildiği zamanlarda *“Yalnızca bitmeyen gök gürültülerini andıran inşaat sesleri kalıyordu geriye. Artık geceleri de devam ediyordu yıkım çalışmaları.”*(Bıçakçı, 140) yaşam alanının çevresini saran değişimin gürültüleriyle yaşamak zorundadır. Pencereden baktığında sokağına dair tanıdığı hiçbir şey görememektedir. Mahalle, inşaat alanına dönüşmüştür, Kahraman, sesini ve yüzünü tanımadığı bir adama dönüşmektedir. Etrafındaki değişim ve dönüşümle mücadele edemeyen ve bu yeni alanda kendini gerçekleştiremeyen Kahraman, artık kaçış sürecindedir. Evinin manzarasının kimliksizleşmesi, bu değişimi koyu yeşil kanepesinden tepkisizce izleyen Kahraman’ın da kimliksizleştiğinin göstergesidir.

Bir kitapçıda tesadüfen yeni haliyle basılan kitabını görmesi, Kahraman’ın kaçışının tetikleyicisi olmuştur. Kitabı gördüğü an, yapıtta geriye dönüş tekniğiyle *“İlk defa listelerimden biri işe yarar bir şeye dönüşecekti. Kalıcı olacaktı.”* (Bıçakçı,142) şeklinde aktarılmıştır. Kahraman kitabın üzerinde yazan adını da, mezar taşı gibi

düşünmüş ve kendi kitabından başka bir şeye dönüşmüş olan bu yapıtı geride bırakarak kitapçıdan çıkmıştır. Kitabı bırakması ve ismini mezar taşında hayal etmesi, Kahraman'ın eski benliğine tamamen yabancılaştığının, bir anlamda “eski” Kahraman'ı gömdüğünün bir göstergesidir.

III. KAHRAMAN'IN KAÇIŞI

Romanın son kurgusal bölümünde, Kahraman'ın yaşadığı yabancılaşmanın etkisiyle artık tanıyamadığı ve tanınmadığını düşündüğü uzamdan, aynı şehirde “*Hem yakın hem uzak.*” (Bıçakçı, 153) yeni bir yaşam alanına taşınması işlenmiştir. Kahraman kendisini yüzünün ve sesinin tamamen ‘dönüştüğüne’ psikolojik olarak inandırmıştır. Artık sağlıklı ruh halinden tamamen uzaklaşmış olan Kahraman, “*Akıl sağlığını koruyabilme adına, benim tanıdığım ama beni tanımayan kimseyle göz göze gelmemem gerekiyordu.*” (Bıçakçı, 153) diyerek içinde bulunduğu durumu ifade etmiştir. Kahraman, aslında kaçmaya çalıştığı, kentin değişiminin izlerini taşıyan yeni yaşam alanında, kendisini bir tedavi sürecine aldığını düşünmektedir. Figürün amacı burada bir süre kalıp, iyileştikten sonra alıştığı eski yaşama ve ilişkilerine geri dönebilmektir. Ancak aylardır yeni evinde yaşamasına rağmen, durumu hiç iyiye gitmemektedir. Artık sesini de kayıtlardan yansıyan şekliyle duymaktadır. Kendisine göre yaptığı denemelerde, arkadaşlarının sesini, dolayısıyla kendisini tanımadığı sonucuna ulaşmıştır. Eski tanıdıklarını görebileceği, ama kimsenin kendisini tanıyamayacağı ortamdaki kaçışın kendisini iyileştireceğine, üzerindeki ‘hastalığın’ etkilerini sileceğine inanmıştır. Kahraman bilincinde olmayarak kitapla ve tüm kayıplarıyla yok olan benliğini yeniden inşa etmeye çalıştığı bir sürece girmiştir.

Kahraman'ı yabancılaşmaya sürükleyen etmenler burada da etkisini sürdürmektedir. Bunun nedenlerinden biri, yeni taşındığı yerin de kentin farklı bir değişim biçimini yansıtmasıdır. Yepyeni bir sitenin içinde yer alan yeni evi de eski evi gibi yıkılmayı beklemektedir çünkü bina depreme dayanıklı bulunmamıştır. Kahraman, uzun zaman kendisini buraya kapatarak üzerindeki “hastalığın” etkilerinin silineceğini düşünmektedir. “*Eski evden koyu yeşil kanepeyi getirmiştım bir tek. Benimle ev ev gezen kanepemi.... Bir de en güzeli, inşaat gürültüsü yoktu. Hem de hiç. Bu da iyileşme sürecim için önemliydi.*” (Bıçakçı, 158) Ayrıca bu yeni evde ayna bulunmaması da Kahraman'a göre iyileşme sürecine yardımcı olacaktır. Kahraman durumunun gelip geçici bir hastalık değil de bir yabancılaşma olduğunun farkında olmadığı için herkesin kendisini farklı bir ses ve yüzle gördüğüne inanmakta, deliliğin sınırlarına yaklaştığı bu aşamada, benliğini farklı yöntemlerle tedavi etmeye çalışmaktadır. Bilincinde olanları gün yüzüne çıkartan rüyaları bu dönemde de sürmektedir. Kendisini dışarıdan başka bir göz olarak izlediği rüyalarında, “*eski sokağının başında duran sarı vinci ve beyaz tomayı*” (Bıçakçı, 161) görmesi, figürün kentin farklı bir yerine kaçsa da yabancılaşmadan kaçamadığının göstergesidir.

Bu bölümde yazar tarafından arka planda sosyal yapıda yaşanan dönüşüm de okura aktarılmıştır. Geriye dönüşlerle eskiden arkadaşlarıyla dolaştığı yerlerin değişimini hatırlayan Kahraman, ne kadar kaçarsa kaçsın, hızla zihnine yayılan yabancılaşmadan kaçamamaktadır. Yabancılaşmasının farkında olmayıp durumunu bir hastalık olarak adlandırmaya devam ettikçe kendisini iyileşmeye zorlamakta, bu da durumunu duygusal olarak zorlaştırmaktadır.

Son bölümde Kahraman'ın duyduğu veya duyduğunu sandığı bir diyalog, bilincinin dökümü gibidir. İki adam arasında geçen bu diyalog, Kahraman'ın içinde çatışan iki benliğinin yansımasıdır. Bir apartmanda üst kat komşusunun tadilat gürültülerinin sesine dayanmaya çalışan, bunlara ne kadar rahatsız edici de olsa tahammül eden bir adam, sesler ansızın kesildiği için merakından yukarıya çıkınca aslında üst kat komşusunun kafasını etrafa vura vura dağıtmış olduğunu görür. Kahraman'ın hayatının gittiği yönü yansıtan bu absürd olaya tam uyku ile uyanıklık arası bir anda şahit olması konuşmaları kendi zihninde oluşturduğunu düşündürmektedir. Bu konuşma çözümlendiği zaman, alt kat ve üst kat komşularının kişinin benliğinin iki ayrı yönünü temsil ettiği sonucuna varılır. Kahraman da eğer kimse müdahale etmezse, kaçmayı sürdürerek kendi benliğinin ölümüne neden olacaktır.

“ Ölen adamla ilgili olabilir miydi? Neden olsun, adam kendini öldürmüş. Kapıma geliş sebeplerini, aralarındaki ilişkinin ne olduğunu bilmiyordum....Kalbimin gümbürtülerini duymalarından korkuyordum. Benden ne istiyorlardı? Bu dairede kalamazdım artık.” (Bıçakçı, 170)

Kahraman'ın kendisini tamamen yok etme veya yaşamına bir yerden tutunma aşamasında olduğu bu anda annesi ve Elif'in onu aramaya gelmesi, figürü hayata bağlayan bir durum olmuştur. Farklı göründüğüne inandığı yüzü nedeniyle onların karşısına çıkmaktan kaçınsa da, uzun zaman sonra İstiklal Caddesi'ne gitmeye ve ailesi ile Elif'e ismi *“Yeni Bir Başlangıç”* olan birer küçük mektup yazmaya karar verir. Figür bu mektupları kitabı eşliğinde postalamayı düşünse de çevredeki en son kitapçı da kapandığı için bu düşüncesini gerçekleştirememiştir. Yazar kurgusal olarak, figürün kendisini var ediş aracı olarak gördüğü kitap olmadan da var olabileceğini bu şekilde aktarmıştır. *“Mektuplar çantamda kalmıştı. Umut dolu*

sonları içimde kalmıştı. Amaçsız kalmıştım bir anda. Eve dönmek istemedim. Şuursuzca yürümeye başladım.”(Bıçakçı,180) Odak figür önce bir yere yönelmemiş olan yürüme eylemini “ (...) kısa bir kararsızlıktan sonra, ...Elif’in evine doğru.” (Bıçakçı,180) yöneltir. Anlatıcı tarafından Kahraman’ın önce bir kitapla yakınındaki insanlara benliğini ispat etme çabası içinde olduğu aktarılmıştır. Bunu kaybedince son olarak iki küçük mektupla yaşamda kendisine yer bulmaya çalışmış, bu aracı da kullanamayacağını anlayınca, kaçmaya çalıştığı benliği ve yakınlarına araçsız, yalın, olduğu haliyle yürümeye başlamıştır. Birey üzerinde psikolojik olarak rahatlatıcı etkisi olan yürüme eylemi, Kahraman’ı o bilincinde olmasa da, yabancılaşma ve kaçış sürecinin sonuna taşımıştır.

SONUÇ

Hakan Bıçakçı’nın “Uyku Sersemi” adlı yapıtında odak figürün yabancılaşma süreci mekanların değişimi, rüyalar ve gerçeklik algısı, korkular ve ilişkiler açılarından ele alınmıştır. Odak figürün kendi benliğinden uzaklaşma sürecindeki etmenler, figürü önce zihinsel daha sonra fiziksel olarak değiştirmiştir. Uykusuzluk ve algısının değişmesine sebep olan günlük hayatındaki sorunsallar, etkilendiği olaylar, bu süreçte çok fazla önem taşımaktadır. Odak figürün gerçeklik algısını kaybetmesi yaşadığı kentin dönüşüme uğramasıyla başlar, önce uzama sonra içindeki insanlara yabancılaşır. Alıştığı mekanların değişmesi sonucu yaşadığı psikolojik sorunlar, çevresiyle ilişkisini de etkilemiş, bu da Kahraman’ın yakınlarıyla kurduğu ilişkinin bozulmasına neden olmuştur. Bunların sonucunda yabancılaşmanın yanında bir de kaçış sürecine giren odak figür, insanlardan ve artık yabancılaştığı uzamdan uzaklaşmıştır. Kahraman’ın romanın sonunda bir grup insanın ardından sevgilisi

Elif'in evine doğru yönelmesi kendisine toplum içinde bir yer edinmeye karar verdiğinin göstergesidir.

“*Mutlu Son*” ile başlayıp, “*Yeni Bir Başlangıç*” alt başlıklarıyla biten kitap, bireyin hiçbir araç kullanmadan, yalın ‘ben’ haliyle ‘Kahraman’ olabileceğini aktarmaktadır. Kahraman, önce varlığını benliği dışındaki araçlarla anlamlandırmaya çalışmış, bu nedenle kitabının basılacağını öğrendiği anda aslında mutlu gibi görünen bir sonun içine düşmüştür. Birçok farklı etkenle birlikte kaybettiği kitap onu yabancılaşma ve kaçış sürecine sokmuştur. Kahraman'ın kurmaca dünyadaki öyküsü, bilinçli bir seçimle gerçekleşmese de, hiçbir araç kullanmadan, sevdiklerine doğru yürümeye başlamasıyla “yeni bir başlangıçla” sonuçlanmıştır.

KAYNAKÇA

Bıçakçı, Hakan. Uyku Sersemi. 1. Baskı. İstanbul, İletişim Yayınları,2017.